

КОМИТЕТ ЗА УПРАВЉАЊЕ ВАЗДУШНИМ ПРОСТОРОМ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

853

На основу члана 4. став (1), тачка ц) Одлуке о оснивању комитета за управљање ваздушним простором Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 75/16, 48/17, 32/20, 17/21 и 69/22), а у вези са чл. 21. став (3), 22. став (1) и 25. ст. (2) и (3) Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 39/09 и 25/18), Комитет за управљање ваздушним простором Босне и Херцеговине, на 72. сједници одржаној 08.11.2022. године, уз сагласност Министарства комуникација и транспорта Босне и Херцеговине број 01-29-8-1121-41/22 од 27.10.2022. године, Министарства одбране Босне и Херцеговине број 06-03-14-198-90/22 од 22.08.2022. године, Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине број 1-1-04-93-18/22 од 10.10.2022. године и Агенције за пружање услуга у ваздушној пловидби Босне и Херцеговине број 1-05-29-3-2741-2/22 од 16.08.2022. године доноси

ПРОЦЕДУРУ ПРОМЈЕНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И СТРУКТУРЕ ВАЗДУШНОГ ПРОСТОРА У FIR САРАЈЕВО

Члан 1. (Предмет)

Овом Процедуром ближе се уређује начин и поступак промјене организације и структуре ваздушног простора Босне и Херцеговине у *Flight Information region (FIR)* Сарајево.

Члан 2. (Изузеће од примјене)

- (1) Ова Процедура се не примјењује на промјену структуре и организације ваздушног простора у FIR Сарајево коју предлаже Министарство одбране Босне и Херцеговине.
- (2) Промјене структуре и организације ваздушног простора у FIR Сарајево из става (1) Министарство одбране Босне и Херцеговине координира са Комитетом за управљање ваздушним простором Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Комитет).

Члан 3.

(Подношење захтјева за одобравање промјене организације и структуре ваздушног простора у FIR Сарајево)

- (1) Захтјев за одобравања промјене организације и структуре ваздушног простора у FIR Сарајево уз процјену ризика подноси се Дирекцији за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине (у даљем тексту: ВНДСА).
- (2) Образац захтјева из става (1) овог члана и Упутство за процјену ризика садржани су у Додатку I који чини саставни дио ове процедуре.
- (3) Уз захтјев и процјену ризика из става (1) овог члана, подносилац захтјева доставља доказ о уплати административне таксе за захтјев и рјешење, у износу од 5,00 КМ и 15,00 КМ, у складу са инструкцијом ВНДСА која је објављена на службеној веб страници ВНДСА.

Члан 4. (Разматрање захтјева)

- (1) ВНДСА разматра захтјев и достављену документацију и уколико је потребно, подносиоцу захтјева оставља рок за допуна захтјева и/или достављање документације из члана (3) ове процедуре.
- (2) Уколико ВНДСА утврди да је захтјев основан, исти заједно са документацијом доставља Агенцији за пружање услуга у ваздушној пловидби Босне и Херцеговине (у даљем тексту: ВНАНСА), која доставља мишљење да ли предложена промјена утиче на

безбједност ваздушне пловидбе и пружање услуга у ваздушној пловидби.

Члан 5.

(Мишљење ВНАНСА)

- (2) на даље поступање.

Члан 6.

(Израда нацрта рјешења)

- (1) ВНДСА разматра мишљење из члана 5. Процедуре и у складу са тим припрема нацрт рјешења.
- (2) Нацрт рјешења, заједно са списом, доставља се Комитету на даљи поступак.

Члан 7.

(Препорука за давање сагласности)

Комитет разматра нацрт рјешења и достављени спис и даје препоруку ВНДСА за доношење рјешења о одобравању захтјева, уз сагласност Министарства комуникација и транспорта Босне и Херцеговине и Министарства одбране Босне и Херцеговине.

Члан 8.

(Одбијање давања сагласности)

- (1) У случају да Министарство одбране Босне и Херцеговине и/или Министарство комуникација и транспорта Босне и Херцеговине не дају сагласност на нацрт Рјешења, Комитет организује посебну тематску сједницу узимајући у обзир разлоге недавања сагласности и поднесени захтјев, у сврху анализе разлога изостанка сагласности и давања препорука институцијама укљученим у поступак.
- (2) У случају немогућности усаглашавања, Комитет обавјештава ВНДСА, која поступа у складу са законом којим се уређује управно поступање институција Босне и Херцеговине.

Члан 9.

(Доношење рјешења)

- (1) Уколико министарства из члана 7. ове Процедуре дају сагласност на препоруку Комитета, ВНДСА доноси рјешење о одобравању промјене организације и структуре ваздушног простора у FIR Сарајево.
- (2) Рјешење из става (1) ВНДСА доставља подносиоцу захтјева и оригинатору, ради објаве у AIP.
- (3) Уколико министарства из члана 8. ове процедуре не дају сагласност, ВНДСА доноси рјешење о одбијању захтјева.
- (4) Подносилац захтјева има право жалбе на рјешење које доноси ВНДСА.
- (5) Рок за подношење жалбе је 15 дана од дана доношења рјешења.
- (6) Жалба се подноси путем ВНДСА Министарству комуникација и транспорта Босне и Херцеговине.
- (7) Код доношења рјешења по захтјеву из члана 1. ове процедуре ВНДСА поступа у складу са законом којим се уређује управно поступање Институција Босне и Херцеговине.

Члан 10.

(Ступање на снагу и објава)

- (1) Ова процедура ступа на снагу даном доношења.
- (2) Ступањем на снагу ове процедуре, престаје да важи Процедура промјене организације и структуре ваздушног простора у FIR Сарајево број 01-29-8-110-21/17 од 27.11.2018. године.
- (3) Ова процедура се објављује у "Службеном гласнику БиХ" и на службеној веб страници Министарства одбране Босне и Херцеговине, Министарства

комуникација и транспорта Босне и Херцеговине,
BHDSA и BHANSA.

Број 01-29-8-1221-44/22
09. новембра 2022. године
Сарајево

Председавајући Комитета
Игор Пејић, с. р.

**Захтјев за одобравање промјене организације и структуре ваздушног простора
у FIR Сарајево¹**

ДАТУМ:	
ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ЗАХТЈЕВА	
Име и презиме:	
Адреса:	
Телефон:	
Факс:	
Имејл:	
ПОДАЦИ О СУБЈЕКТУ КОЈИ ЋЕ ОБАВЉАТИ АКТИВНОСТИ У ВАЗДУШНОМ ПРОСТОРУ	
Назив субјекта:	
Адреса:	
Телефон:	
Факс:	
Имејл:	
ПОДАЦИ О ВРСТИ АКТИВНОСТИ	
Појаснити која врста активности ће се обављати у ваздушном простору	
ГРАНИЦЕ СТРУКТУРЕ У ВАЗДУШНОМ ПРОСТОРУ	
Навести латералне границе структуре у ваздушном простору (WGS 84)	
Навести вертикалне границе структуре у ваздушном простору	
ПОДАЦИ О ПЛАНИРАНОМ ВРЕМЕНУ ОБАВЉАЊА АКТИВНОСТИ У ВАЗДУШНОМ ПРОСТОРУ	
Појаснити периодичност и навести планирано вријеме обављања активности у ваздушном простору	
НАПОМЕНА:	

¹ Подносилац захтјева уз попуњен образац прилаже:

- Процјену ризика, израђену на начин прописан Упутством за израду процјене ризика,
- Доказ о уплати административне таксе за захтјев и рјешење у износу од 5,00 и 15,00 КМ, у складу са инструкцијом BHDSA која је објављена на службеној веб страници BHDSA

УПУТСТВО ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЈЕНЕ РИЗИКА

1 ПРОЦЈЕНА РИЗИКА

Подносилац захтјева процјену ризика заједно са предложеним ублажавањем ризика израђује у складу са захтјевима утврђеним у Правилнику о систему управљања безбједношћу ваздушне пловидбе и ICAO стандардима утврђеним у ICAO документу 9859 (Safety Management Manual - SMM).

Аналізу и процјену утицаја захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора у FIR Сарајево, укључујући и процјену безбједности којом се врши идентификација опасности и процјену и смањења ризика, као и координацију са подносиоцем захтјева, координацију са BHANSA-ом, координацију са заинтересованим ATS јединицама и другим субјектима спроводи BHDCA (Одсек за ваздухопловну навигацију).

2.1 Подаци о подносиоцу захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора у FIR Сарајево

- Име и презиме подносиоца захтјева;
- Контакт подаци подносиоца захтјева (адреса, број телефона, број факса, имејл и сл.);
- Подаци о правном субјекту који ће обављати активности у структури у ваздушном простору која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора;
- Да ли подносилац захтјева или правни субјект који ће обављати активности у структури у ваздушном простору која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора посједује одобрења потребна за обављање активности издата од надлежних институција.

Овлаштени оригинатори за објаву статичких података у AIP БиХ су:

- ENP 5.1 - Комитет за управљање ваздушним простором БиХ;
- ENP 5.2 - Комитет за управљање ваздушним простором БиХ;
- ENP 5.5 - Комитет за управљање ваздушним простором БиХ.

У случају да се успоставља Р, R, D или зона у којој се спроводе ваздухопловне спортске и рекреативне активности, кориснику ваздушног простора или правном субјекту којег он представља мора бити додијељено овлашћење оригинатора динамичких података у сврху објаве динамичких података односно NOTAM порука и/или координације са Јединицом за управљање ваздушним простором (AMC) у вези објаве времена активности зоне у Националном плану употребе ваздушног простора (NAUP/NUUP).

Овлашћени оригинатори динамичких података за Р, R, D или зоне у којима се спроводе ваздухопловне спортске и рекреативне активности су подносилац захтјева или правни субјект којег он представља.

Овлашћени оригинатор динамичких података за TRA и TSA је Јединица за управљање ваздушним простором (AMC).

Објаву националног плана употребе ваздушног простора (NAUP/NUUP) врши Јединица за управљање ваздушним простором (AMC).

2.2 Врста/е активности које ће се обављати у структури у ваздушном простору која је/које су предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора у FIR Сарајево

Листа активности за које се издају ваздухопловна упозорења (Navigation Warning):

- Air Display;
- Aerobatics;
- Captive balloons or kite;
- Demolition of explosive;
- Exercises;
- Air refuelling;
- Glider flying;
- Blasting;
- Banner/Target Towing;
- Ascent of free balloon;
- Missile, gun or rocket firing;
- PJE, paragliding or hang gliding;
- Radioactive materials or toxic chemicals;
- Burning or blowing gas;
- Mass movement of aircraft;
- Unmanned aircraft;
- Formation flight;
- Significant volcanic activity;
- Model flying.

2.3 Периодичност обављања активности

Предложити колико често се планирају обављати активности у структури у ваздушном простору која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора (дневно, мјесечно, годишње).

Утврдити примјењиве рокове за најаву активности ("Published Hours", "Planned Hours", "Real Time Activation") који ће бити објављени у AIP-у БиХ.

"Published Hours" представља најдужи временски период у току дана у коме предметна структура може бити активна. Уколико је у AIP-у БиХ наведен само "Published Hours", структура је неуправљива и подразумева се да је увијек активна у наведеном временском периоду. У Националном плану употребе ваздушног простора (NAUP/NUUP) ће се наводити активација на основу "Published Hours" објављеног у AIP-у БиХ. Оригинатор овакве структуре је корисник ваздушног простора. Приликом анализе ефикасности, трајање резервације и трајање активације је увијек једнако. У AIP-у БиХ се објављује тачан временски период активације предметне структуре.

"Planned Hours" представља временски период у току дана у коме предметна структура може бити активна, а тачан временски период активације се објављује издавањем NOTAM-а седам (7) дана унапријед. Уколико је у AIP-у БиХ наведен само "Planned Hours", структура је неуправљива и подразумева се да је увијек активна у временском периоду који је најављен у NOTAM-у. У Националном плану употребе ваздушног простора (NAUP/NUUP) ће се наводити активација на основу података објављених у NOTAM-у. Оригинатор овакве структуре је корисник ваздушног простора. Приликом анализе ефикасности, трајање резервације и трајање активације је увијек једнако. У AIP-у БиХ се наводи да ће предметна структура бити активирана објавом NOTAM-а седам (7) дана унапријед.

"Real Time Activation" представља временски период у току дана у коме је предметна структура стварно активна, а тачан временски период активације се објављује у Националном плану употребе ваздушног простора (NAUP/NUUP) један (1) дан унапријед. У AIP-у БиХ се наводи да ће предметна структура бити активирана објавом у Националном плану употребе ваздушног простора (NAUP/NUUP). Оригинатори динамичких ваздухоловних података о структурама ваздушног простора за које је дефинисана објава "Real Time Activation" путем Националног плана употребе ваздушног простора (NAUP/NUUP) су обавезни координисати стварно вријеме активације структуре ваздушног простора са Јединицом за управљање ваздушним простором (AMC).

За P, R, D и зоне у којима се спроводе ваздухопловне спортске и рекреативне активности, у AIP-у БиХ се обавезно објављују "Published Time" или "Planned Time", а може се дефинисати и "Real Time Activation".

За TRA и TSA у AIP-у БиХ се уобичајено објављује комбинација сва три параметра, с тим да се обавезно наводи да ће "Real Time Activation" бити објављен кроз Национални план употребе ваздушног простора (NAUP/NUUP).

2.4 Положај структуре која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора у FIR Сарајево

Предложити вертикалне и хоризонталне границе структуре у ваздушном простору која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора ради анализе положаја структуре у односу на друге структуре у ваздушном простору.

Идентификовати са којим се структурама у ваздушном простору преклапа структура која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора.

Уколико се утврди да се предметна структура преклапа са P, R, D или зонама у којима се одвијају ваздухопловне спортске и рекреативне активности потребно је утврдити да ли је могуће успоставити процедуре координације између корисника.

Уколико се предметна структура преклапа са простором надлежности неке од ATS јединица, дефинисати услове летења и могућност успостављања процедура координације између ATS јединица и корисника структура ваздушног простора.

Идентификовати ATS јединице које пружају услуге у структурама уколико се структура која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора преклапа са структурама које су у простору надлежности ATS јединица. Уколико постоји преклапање са простором надлежности ATS јединица, потребно је утврдити утицај на одвијање ваздушног саобраћаја.

Процијенити утицај структуре у ваздушном простору која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора на проток саобраћаја.

Уколико се структура која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора преклапа са неком од објављених рута утврдити да ли је потребно увести CDR или друга ограничења на рутама у периоду активације структуре, те идентификовати врсте ограничења и субјекте с којима је та ограничења потребно координисати.

Узимајући у обзир класу ваздушног простора, структуре са којима се иста преклапа, ниво координације и остале значајне факторе процијенити утицај структуре у ваздушном простору која је предмет захтјева за промјену организације и

структуре ваздушног простора на проток ваздушног саобраћаја.

Утврдити да ли је неопходно увести ATFM мјере у циљу обезбијеђења задовољавајућег нивоа саобраћаја и одржавања задовољавајућег нивоа безбједности (BHDSA у консултацијама са BHANSA-ом одлучује о овоме).

Утврдити у којој класи ваздушног простора се налази структура која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора.

Класа ваздушног простора одређује ниво доступних информација о употреби ваздушног простора које ће дефинисати услове обављања активности (нпр. уколико се ради о класи E ваздушног простора није могуће успоставити задовољавајући ниво координације потребне за размјену информација између ATS јединице која пружа услуге у структури у ваздушном простору који је E класе и корисника структуре у ваздушном простору која је предмет захтјева за измјену организације и структуре у ваздушном простору који би омогућио да та предметна структура буде TRA зона).

P, R, D или зоне у којима се обављају ваздухопловне спортске и рекреативне активности могу се успоставити у свим класама ваздушног простора.

TRA и TSA могу се успоставити у A, B, C, D класама ваздушног простора.

2.5 Доступни ниво информација о активностима у дијелу ваздушног простора у коме се успоставља структура која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора у FIR Сарајево

Утврдити да ли постоји радарско покривање у дијелу ваздушног простора у коме се успоставља структура која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора.

Утврдити да ли је обавезно попуњавање планова лета у дијелу ваздушног простора у коме се успоставља структура која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора.

Утврдити могућност успостављања и одржавања двостране радио везе.

Утврдити који захтјеви из Наредбе о правилима летења ваздухоплова важе у захтијеваној структури ваздушног простора у односу на класу ваздушног простора, потребни ниво координације и врсту структуре у ваздушном простору.

Утврдити да ли се корисници ваздушног простора на неки други начин обавјештавају о активностима и летовима у дијелу ваздушног простора у коме се успоставља структура која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора.

У зависности од нивоа и поузданости информација о активностима у ваздушном простору, структура која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора може бити R, D, TRA или зона у којој се обављају ваздухопловне спортске рекреативне активности. Уколико је ниво информација о активностима у ваздушном простору низак или информације нису поуздане, структура која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора може бити P или TRA.

2.6 Норме раздвајања

У односу на захтјеви из Наредбе о правилима летења ваздухоплова и Правилника у услугама у ваздушном саобраћају утврдити норму раздвајања од структуре у ваздушном простору која је предмет захтјева за промјену организације и структуре ваздушног простора. У простору надлежности ATS јединица које пружају радарске ATS услуге минималне норму су 5 NM хоризонтално, односно 1000 ft вертикално, у односу на границе структуре у

ваздушном простору која је предмет захтјева за промјену
организације и структуре у ваздушном простору.
